

PM

Medborgarenergigemenskaper

20190625

Författare: Anna Nordling och Claës af Burén, WSP

Sammanfattning

Medborgarenergigemenskapens (MEG) funktion eller MEG som aktör har tidigare inte funnits på den svenska elmarknaden och således inte heller omfattats av den svenska regleringen. Syftet med MEG är att tillhandahålla miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsmässiga fördelar för sina medlemmar, eller de lokala områden där man verkar, snarare än ekonomisk vinst. Syftet med detta dokument är att identifiera och beskriva möjliga nyckelfrågor för MEG, som kan påverka genomförandet av det omarbetade elmarknadsdirektivet i svensk lagstiftning.

Arbetsgruppen har valt att dela in nyckelfrågorna för MEG i tre huvudområden: under vilka förutsättningar en MEG kan bildas, inbördes förhållande mellan aktörer i en gemenskap och gemenskapens förhållande till omgivande aktörer och marknader.

Nyckelfrågor som beskrivs i detta dokument inkluderar:

Under vilka förutsättningar kan en MEG bildas

1. Villkor för anslutning
2. Utan ekonomisk vinst
3. Vilka får bilda en MEG?
4. Gränsöverskridande

Inbördes förhållande mellan aktörer i en gemenskap

5. Handel mellan deltagarna
6. Hur ska MEG:s elnät betecknas och regleras?
7. Tillgång till ett eget elnät
8. Deltagares möjlighet till frivillighet och att lämna
9. Deltagarnas rättigheter
10. Existerande motsvarigheter till MEG i Sverige

Gemenskapens förhållande till omgivande aktörer och marknader

11. Handel med organiserade marknader
12. Nettodebitering

Innehåll

SAMMANFATTNING	2
INNEHÅLL	3
FÖRKORTNINGAR OCH BEGREPP.....	3
1 INLEDNING	4
1.1 SYFTE OCH AVGRÄNSNING	4
1.2 METOD OCH ARBETSPROCESS	5
2 MEG	6
2.1 NUVARANDE LAGSTIFTNING OCH FÖRSLAG I REN ENERGI FÖR ALLA I EUROPA	6
3 NYCKELFRÅGOR FÖR MEG	8
3.1 UNDER VILKA FÖRUTSÄTTNINGAR KAN EN MEG BILDAS	8
3.1.1 Nyckelfråga 1 – Villkor för anslutning	8
3.1.2 Nyckelfråga 2 – Utan ekonomisk vinst	8
3.1.3 Nyckelfråga 3 - Vilka får bilda en MEG?.....	8
3.1.4 Nyckelfråga 4 – Gränsöverskridande.....	8
3.2 INBÖRDES FÖRHÅLLANDE MELLAN AKTÖRER I EN GEMENSKAP	9
3.2.1 Nyckelfråga 5 - Handel mellan deltagarna	9
3.2.2 Nyckelfråga 6 - Hur ska MEG:s elnät betecknas och regleras?.....	9
3.2.1 Nyckelfråga 7 - Tillgång till ett eget elnät.....	9
3.2.2 Nyckelfråga 8 - Deltagarnas möjlighet till frivillighet och att lämna	9
3.2.3 Nyckelfråga 9 - Deltagarnas rättigheter	9
3.2.4 Nyckelfråga 10 - Existerande motsvarigheter till MEG i Sverige	10
3.3 GEMENSKAPENS FÖRHÅLLANDE TILL OMGIVANDE AKTÖRER OCH MARKNADER	10
3.3.1 Nyckelfråga 11 - Handel med organiserade marknader	10
3.3.2 Nyckelfråga 12 - Nettodebitering	10
4 REFERENSER	11

Förkortningar och begrepp

Förkortning	Fullständig beteckning
Ei	Energimarknadsinspektionen
MEG	Medborgarenergiemenskap

Begrepp	Förklaring
Aggregering	Funktion som hanteras av en fysisk eller juridisk person som kombinerar flera kundlaster eller producerad el till försäljning eller auktion på marknaden
Nätkoncession	Tillstånd för att bygga och använda kraftledningar samt ensamrätt på överföring inom ett geografiskt avgränsat område.

1 Inledning

Forum för smarta elnät har tagit fram en strategi för ökad flexibilitet i elsystemet genom smarta elnät (Forum för smarta elnät, 2017). Strategin innehåller ett antal rekommendationer till aktörer på elmarknaden varav en är att *”Skapa förutsättningar för och beskriv nyttorna och riskerna med lokala energisystem. Detta bör öppna för piloter med lokala energisystem, hur drift och ägande av små lokalnät kan hanteras samt tydliga regelverk för lokala energisystem.”* Bakgrunden till detta är att lokala energisystem och mikronät är ett område som identifierats av EU-kommissionen som viktigt att belysa. Regleringen bör enligt Forumets flexibilitetsstrategi *”stimulera till att öppna upp för piloter för att utvärdera vilka möjligheter ny teknik kan ge. För att få in nya aktörer utanför nuvarande monopolbolag med nätkoncessions-rätt, behöver lagstiftningen öppna upp möjligheten att handla med el över fastighetsgränser för nya aktörer i mikronät. Dessa områden kan vara av begränsad storlek, till exempel sommarstugeområden, köpcentrum, bostadsområden. Det är viktigt att utreda förutsättningarna för att äga och sköta driften den här typen av små lokala nät”*.

I november 2016 presenterades ett nytt lagförslag av EU-kommissionen: Ren energi för alla i Europa. I det reviderade elmarknadsdirektivet artikel 16 införs regler om så kallade medborgarenergi-gemenskaper (Citizens Energy Community). I tidigare upplagor kallades denna aktör/funktion för lokala energisamhällen (Local Energy Communities) eller energisamhällen

Medborgarenergiemenskaper (hädanefter MEG) har inte funnits som uttalad funktion respektive aktör på den svenska elmarknaden och har således inte heller omfattats av den svenska regleringen. I februari 2019 beslutade regeringen att ge Energimarknadsinspektionen (Ei) i uppdrag att ta fram författningsförslag för genomförande av det nya omarbetade elmarknadsdirektivet i svensk lagstiftning. Som ett led i detta arbete publicerade Ei i april 2019 en sammanfattning av nya och ändrade bestämmelser i elmarknadsförordningen och elmarknadsdirektivet, där denna nya funktion kom att definieras som MEG. Uppgiften att beskriva möjligheterna och utmaningarna för etablering av lokala energisystem, påverkas av den kommande implementeringen av direktivet Ren energi för alla i Europa. Forum för smarta elnät avser med detta dokument identifiera och beskriva möjliga nyckelfrågor för MEG som kan påverka denna implementering.

1.1 Syfte och avgränsning

Syftet med detta dokument är att identifiera och beskriva möjliga nyckelfrågor för MEG som kan påverka genomförandet av det nya omarbetade elmarknadsdirektivet i svensk lagstiftning. Detta dokument innehåller inte någon redogörelse för påverkan på andra aktörer, inte heller görs en samhällsekonomisk analys av att införa MEG eller analys av behovet av att införa MEG i det svenska energisystemet. Dokumentet avser inte heller att beskriva påverkan på eventuella roll- och ansvarsfrågor som väcks, eller hur en implementering av MEG bör ske eller de konsekvenser som kan uppstå som ett resultat av detta.

1.2 Metod och arbetsprocess

Arbetet med att identifiera möjliga nyckelfrågor för MEG har letts av Forum för smarta elnät tillsammans med en arbetsgrupp med branschaktörer, utvalda av Forum för smarta elnät.

Arbetsgruppen bestod av deltagare från myndigheter, energibranschen och näringslivet, med följande deltagande organisationer: ABB (ordförande), Fortum, IKEA, E.ON, Energimyndigheten, Forum för smarta elnät, Vasakronan, Siemens, Svenska kraftnät, Vattenfall, Energiföretagen, Power Circle, Skellefteå Kraft AB och branschföreningen Oberoende elhandlare.

Detta dokument är resultatet av en stegvis process som skett parallellt med arbetsgruppens arbete med att *"Förtydliga roller och ansvar för flexibilitet genom energilager, laststyrning, aggregering och avkopplingsbar el i en elhandlarcentrisk modell"*. Rekommendationen är en del av Forum för smarta elnäts strategi för en ökad flexibilitet i elsystemet genom smarta elnät. För aktuell information om hur arbetet fortgår med rekommendationerna och områdena se Forum för smarta elnäts hemsida:

<http://www.swedishsmartgrid.se/>

Arbetsgruppen har valt att dela in nyckelfrågor för MEG i tre huvudområden – under vilka förutsättningar en MEG kan bildas, inbördes förhållande mellan aktörer i en gemenskap och gemenskapens förhållande till omgivande aktörer och marknader.

2 MEG

Syftet med MEG är att tillhandahålla miljömässiga, ekonomiska eller sociala fördelar för sina medlemmar, eller de lokala områden där man verkar, snarare än ekonomisk vinst. (EI, 2019)

Följande avsnitt ger en sammanfattning av vad nuvarande lagstiftning (t ex Ellagen 1997:857) tillåter för MEG samt vilka förslag som ges i Ren energi för alla i Europa, i direktiv och förordning för elmarknaden (European Parliament, 2019). Därefter redogörs i separata delavsnitt för de nyckelfrågor arbetsgruppens identifierat, som behöver belysas i en kommande utredning.

Definition av medborgarenergigemenskap

Juridisk person baserat på frivilligt deltagande med primärt syfte att ge deltagarna miljömässiga, ekonomiska eller sociala fördelar snarare än ekonomisk vinst¹.

2.1 Nuvarande lagstiftning och förslag i Ren energi för alla i Europa

Nuvarande svensk lagstiftning

MEG, eller tidigare versioner av begreppet, finns inte definierat i nuvarande svenskt regelverk. Därför beskrivs ett antal närliggande regelverksområden som kan vara delvis applicerbara för denna nya aktör.

Lokala energisystem kännetecknas av att produktion, distribution och användning av el sker i ett definierat och geografiskt avgränsat område. Ett lokalt energisystem, där distribution av el sker lokalt i ett så kallat mikronät, skulle kunna utnyttjas för ö-drift under vissa perioder av året, det vill säga drivas frikopplat från det överliggande distributionsnätet. Det är inte tillåtet att bygga lokala nät som sträcker sig mellan byggnader på grund av ellagstiftningen. Inte heller undantag från koncessionsrätten (IKN-förordningen) ges för denna kategori. Anläggningar och byggnader som inte är avsedda som bostadshus och som ligger i omedelbar närhet till ett bostadshus och tillhör samma fastighet får dock anslutas utan nätkoncession. För närvarande sker en utredning om med förslag som lämnas i utredningsbetänkandet vad gäller översynen av regelverket för nätkoncessioner, som ska redovisas senast den 10 juni 2019.

Enligt ellagen är den som har nätkoncession i ett område skyldig att ansluta nya elektriska anläggningar till nätet om inte särskilda skäl råder. Den som har nätkoncession har alltså rätt att inte tillåta anslutning av ny elproduktion om det finns tillräckliga skäl för att det exempelvis försämrar leveranssäkerheten. Energimarknadsinspektionen har dock gjort ett förtydligande, efter en prövning av ett fall på Gotland, att anslutning av mikroproduktion vid en redan befintlig anslutning inte kan nekas eftersom, det inte betraktas som en nyanslutning. (Energimyndigheten, 2018)

Förslag i Ren energi för alla i Europa

I november 2016 presenterades ett nytt lagförslag av EU-kommissionen: Ren energi för alla i Europa.

I det reviderade elmarknadsdirektivet artikel 16 införs regler om så kallade MEG (*Citizens Energy Community*). Däremot finns det redan idag MEG på några ställen runt om i Europa som hittills har haft olika krav och villkor och som genom det reviderade elmarknadsdirektivet nu kommer att regleras.

Energimarknadsinspektionen anger att *"Syftet med medborgarenergigemenskaper är enligt direktivet att tillhandahålla miljömässiga, ekonomiska eller sociala samhällsmässiga fördelar för sina medlemmar, eller de lokala områden där man verkar, snarare än ekonomisk vinst"*. (EI, 2019)

"Aktören medborgarenergigemenskaper kan bestå av aktieägare eller medlemmar som är fysiska personer, lokala myndigheter, inklusive kommuner eller småföretag och mikroföretag." (EI, 2019)

---

¹ Definitionen är tagen från förslaget till elmarknadsdirektiv i Ren energi för alla i Europa, ett direktivförslag om gemensamma regler för elmarknaden i Europa (European Parliament, 2019).

MEGens utformning och roll är därmed flexibel och enligt direktivet ska deltagarna ha rätt att delta lokalt eller, om staten beslutar så, gränsöverskridande.

Verksamhet inom ramen för en MEG är enligt Ei:s tolkning följande: *”Medborgarenergigemenskaper ska under vissa specificerade förutsättningar kunna vara engagerade i elproduktion, distribution och elleverans, konsumtion, aggregering, lagring eller energieffektivitetstjänster, produktion av förnybar el, laddningstjänster för elbilar eller tillhandahållande av andra energitjänster till sina aktieägare eller medlemmar.”* (EI, 2019)

EU:s medlemsstater kommer att ta fram nationella regelverk för MEG men direktivet ställer vissa grundkrav på dessa regelverk som innefattar följande rättigheter och skyldigheter, som beskrivits av Ei enligt nedan:

- *”tillgång till organiserade marknader antingen direkt eller genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt”*
- *”få en icke-diskriminerande behandling när det gäller sin verksamhet och sina rättigheter och skyldigheter”*
- *”ha rätt att inom medborgarenergigemenskaper dela den el som produceras av de produktionsenheter som ägs av energisamhället utan att påverka medlemmarnas rättigheter och skyldigheter som konsumenter.”*
- *”själva eller genom annan vara finansiellt ansvariga för obalanser som de orsakar i elsystemet”*
- *”inte påverka tillämpliga nätavgifter, tariffer och skatteregler när el delas av energisamhället.”*

(EI, 2019)

3 Nyckelfrågor för MEG

Arbetsgruppen har identifierat ett antal nyckelfrågor som behöver beaktas vid införandet av MEG i Sverige. Dessa har delats in i tre huvudområden: under vilka förutsättningar en MEG kan bildas, inbördes förhållande mellan aktörer i en gemenskap och gemenskapens förhållande till omgivande aktörer. Huvudområdena med tillhörande nyckelfrågor presenteras nedan:

3.1 Under vilka förutsättningar kan en MEG bildas

Nyckelfrågor som berörs i detta avsnitt är vilka villkor som finns för anslutning, vad som menas med utan ekonomisk vinst och att vara gränsöverskridande samt vilka som får bilda en MEG

3.1.1 Nyckelfråga 1 – Villkor för anslutning

MEG definieras som en *”Juridisk person”* och att *”Aktören kan bestå av aktieägare eller medlemmar”* (EI, 2019). Det finns därmed likheter både med dagens aktiebolag och föreningar samt att det krävs att en juridisk person skapas. Formen för den juridiska personen är däremot inte definierad vilket kan ha en inverkan på under vilka förutsättningar MEGen bedriver sin verksamhet ur ett juridiskt perspektiv. En sådan förutsättning är under vilka villkor MEGen ska kunna anslutas till distributionsnätet. Kan befintliga uttagpunkt(er) omförhandla ett anslutningsavtal eller krävs en ny anslutning.

3.1.2 Nyckelfråga 2 – Utan ekonomisk vinst

En MEG kan bestå av *”aktieägare eller medlemmar”* (EI, 2019). En möjlighet är därmed att en MEG bedrivs i aktiebolagsform. Hur kan då nuvarande lagstiftning gällande aktiebolag kombineras med MEGens syfte där det framgår att deltagarna ska ges *”miljömässiga, ekonomiska eller sociala fördelar snarare än ekonomisk vinst”*. Ska det då finnas krav om att aktiebolaget ska ha en särskild vinstutdelningsbegränsning eller är det någon form av intäktsreglering som gäller? Vilket kan få påverkan på konkurrensituationen och deltagarnas ekonomiska incitament.

3.1.3 Nyckelfråga 3 – Vilka får bilda en MEG?

Nyckelfrågan utgår från vilka som kan vara med och bilda en MEG. Ei menar att *”aktören kan bestå av aktieägare eller medlemmar som är fysiska personer, lokala myndigheter, inklusive kommuner eller småföretag och mikroföretag.”* (EI, 2019). Det innebär att en ganska stor spännvidd av aktörer kan vara delaktiga i bildandet av en MEG. Därmed uppkommer ett antal frågor som behöver besvaras:

- Kan ett elnätsföretag bilda en MEG?
- Om lokala myndigheter och kommuner får delta i en sådan gemenskap, hur säkerhetsställs att tillräcklig konkurrens upprätthålls.
- Vilka regler som gäller särskilt säkerhetskänslig infrastruktur och om det är fritt alla aktörer, både nationella och internationella att skapa en gemenskap som innefattar sådan infrastruktur?

3.1.4 Nyckelfråga 4 – Gränsöverskridande

Förtydliganden behöver ske gällande det som i direktivet anges att MEG kan vara *”gränsöverskridande”* (cross border). Vid en svensk implementering av direktivet, behöver det även bestämmas om en MEG ska få vara gränsöverskridande. Om så sker, på vilket sätt kan den vara gränsöverskridande, gäller det för flera prisområden eller koncessionsområden, region- eller landsgränser och hur påverkar det gemenskapens rättigheter och skyldigheter kopplade till deras medlemmar samt till andra påverkade aktörer.

3.2 Inbördes förhållande mellan aktörer i en gemenskap

Nyckelfrågor som beskrivs i detta avsnitt är handel mellan deltagarna, hur ett eventuellt elnät som ägs av en MEG ska betecknas och regleras, gemenskapens tillgång till ett elnät, deltagarnas rättigheter och möjlighet till frivillighet samt påverkan på existerande motsvarigheter till MEG i Sverige.

3.2.1 Nyckelfråga 5 – Handel mellan deltagarna

Ett område av intresse är att det i direktivförslaget ställs vissa grundkrav på det nationella regelverket. MEG ska exempelvis ha vissa rättigheter såsom *”ha rätt att dela den el som produceras av de produktionsenheter som ägs av energisamhället utan att påverka medlemmarnas rättigheter och skyldigheter som konsumenter”* (EI, 2019). Det kan därmed behöva förtydligas hur detta praktiskt ska ske och hur ska denna delning av el definieras, hanteras och kompenseras.

Förtydliganden kan även behöva göras om hur avgifter/intäkter regleras inom gemenskapen om det inte ska påverka tillämpliga nätavgifter, tariffer och skatteregler när el delas av energisamhället.

3.2.2 Nyckelfråga 6 – Hur ska MEG:s elnät betecknas och regleras?

Nyckelfrågan utgår från att MEG bland annat ska kunna bedriva verksamhet som omfattar distribution och leverans. Om MEG har rätt att äga och självständigt driva elnät inom ett område uppkommer ett antal följdfrågor. Hur ska detta elnät betecknas och regleras? Enligt svensk lagstiftningen krävs idag antingen områdeskoncession eller att det lokala nätet uppfyller kraven för att utgöra ett icke koncessionspliktigt nät (IKN), det vill säga ett nät som får drivas utan koncession.

Förtydliganden kan även behöva göras om gemenskapens elnät omfattas av Els föreskrifter, t ex vad gäller avbrottsersättningar, skadestånd och funktionskrav?

3.2.1 Nyckelfråga 7 – Tillgång till ett eget elnät

Denna fråga utgår även den ifrån om MEG har rätt till att äga och självständigt driva elnät inom ett område och hur MEG får tillgång till ett sådant nät. Detta är upp till medlemsländerna att besluta och det är ännu inte klargjort om det kommer att implementeras i Sverige.

Förutom alternativet att MEG inte får rätt att äga och självständigt driva elnät inom ett område finns två möjliga alternativ, att MEG får bygga egna nät eller ta över existerande nät. Under nuvarande lagstiftning är det inte tillåtet. En nackdel med att bygga separat nät för medborgarenergiemenskapen kan tänkas vara att det leder till dubbla nät där nätkostnader fördelas på ett mindre underlag och som därmed ökar kostnaderna för kunderna. Om medborgarenergiemenskapen tar över ett existerande nät. Det är idag oklart om vad som krävs för att energisamhället ska kunna ta över ett existerande nät samt vilken ersättningsmekanism som ska kunna användas för att ta över tillgångarna.

3.2.2 Nyckelfråga 8 – Deltagarnas möjlighet till frivillighet och att lämna

Nyckelfrågan utgår från nuvarande skrivelser i Ren energi för alla i Europa anger att deltagande i ett MEG ska bygga på frivillighet och att deltagarna ska kunna gå ur det. Det kan behöva definieras hur kan då en enskild deltagare som inte vill vara med i MEG längre kunna gå ur gemenskapen om deltagaren endast är ansluten till medborgarenergiemenskapens nät (om MEG har getts möjlighet till detta enligt föregående punkt)?

3.2.3 Nyckelfråga 9 – Deltagarnas rättigheter

Nyckelfrågan utgår från nuvarande skrivelser i Ren energi för alla i Europa anger att deltagande i ett MEG ska bygga på frivillighet samt vad gäller om MEG inte vill ansluta eller reinvestera nät till en olönsam potentiell deltagare inom området, kan gemenskapen vägra denna anslutning eller har MEG anslutningsplikt? Vidare uppstår frågor gällande konsumentskydd och vem som ansvarar för detta inom

gemenskapen samt vilka rättigheter som deltagarna har vid ett avbrott. Här kan förtydligande behöva göras vid en svensk implementering. Detta är under förutsättning att Sverige beslutat att MEG har rätt till att äga och självständigt driva elnät inom ett område.

3.2.4 Nyckelfråga 10 – Existerande motsvarigheter till MEG i Sverige

Hur påverkar implementeringen existerande motsvarigheter till MEG i Sverige. Diskussioner har förts om MEG kanske kan ingå och påverka IKN förordningen (icke koncessionspliktigt nät). Förtydliganden kan då behöva göras om vad som sker med de IKN-nät där överföring även sker för annans räkning, ska dessa då följa marknadsprinciper och införskaffa system för mätning, avräkning och rapportering m m. Ett annat exempel är bostadsrättsföreningar som har gått över till fastighetsmätning (kollektivmätning). Om dessa betecknas som en MEG ska då samma krav på frivillighet gälla? Möjliggör det då för enskilda bostadsinnehavare att kunna gå ur MEGen och därmed få ett separat avtal med ett elhandelsföretag utan att behöva byta bostad. Förtydliganden kan här behöva göras för att se hur MEG ska införlivas och påverka existerande områden i Sverige.

3.3 Gemenskapens förhållande till omgivande aktörer och marknader

Det är otydligt hur rollfördelning och ansvar ska gå till mellan MEG samt omgivande aktörer, nät och marknader. Nyckelfrågor som beskrivs i detta avsnitt inkluderar hur handel med organiserade marknader ska ske samt om det ges möjlighet till nettodebitering.

3.3.1 Nyckelfråga 11 – Handel med organiserade marknader

MEG ska ha *"tillgång till organiserade marknader antingen direkt eller genom aggregering på ett icke-diskriminerande sätt"* (EI, 2019). En nyckelfråga är hur denna tillgång till organiserade marknader ska kunna se ut och i vilka former det kan ske. T ex om MEG fungerar som en central aktör som samordnar gemensam handel gentemot marknad utanför gemenskapen. Varje deltagare av medborgarenergiemenskapen har därmed inte enskilda avtal med elleverantörer utan denna samordning sker genom MEG.

3.3.2 Nyckelfråga 12 – Nettodebitering

Ett område av intresse att definiera är om det i den svenska implementeringen av direktivet kommer att ges möjlighet till nettodebitering av den produktion och konsumtion som sker inom gemenskapen och under vilka premisser det är möjligt. MEG har enligt nuvarande skrivningar en skyldighet när el delas inte *"påverka medlemmarnas rättigheter och skyldigheter som konsumenter."* (EI, 2019)

Om nettodebitering blir möjlig behöver förtydliganden göras:

- Om gemenskapen är virtuell och geografiskt utspridd, hur ska denna nettodebitering fungera och finns det en risk att det bildas submarknader?
- Hur påverkar detta skattedelen av elpriset, risk för "cherry picking" eftersom skatten idag står för en stor del av den totala elkostnaden hos kund.
- Hur kostnader för näten på ett rättvist sätt ska fördelas så att inte konkurrensen störs.

4 Referenser

Energimarknadsinspektionen (2019). *Ren energipaketet – en sammanfattning av nya och ändrade bestämmelser i elmarknadsförordningen och elmarknadsdirektivet*

Energimyndigheten (2018). *Smart och förnybart energisystem på Gotland. ER 2018:5*

European Parliament (2019). *Common rules for the internal market for electricity - European Parliament legislative resolution of 26 March 2019*

European Parliament (2019). *Internal market for electricity - European Parliament legislative resolution of 26 March 2019*

Forum för smarta elnät (2017). *Strategi för ökad flexibilitet i elsystemet genom smarta elnät*

Power circle (2018). *Elnätets roll i framtidens energisystem*

Statens offentliga utredningar (2018). *Mindre aktörer i energilandskapet – genomgång av nuläget, SOU 2018:15.*